

Кампо Г.М.

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У даній статті визначено основні проблеми фінансування інноваційної діяльності підприємств, розкрито теоретичні засади інноваційної діяльності, здійснено аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні, наведено основні напрями інноваційної активності та запропоновано деякі шляхи стимулювання інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність підприємств, джерела фінансування інноваційної діяльності.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації економічних процесів вирішальним фактором стійкого економічного зростання, конкурентоспроможності підприємств та їх продукції є успішний розвиток науки та техніки, ефективне використання їх досягнень на практиці. Тому підприємства країн з розвинутою економікою широко використовують інновації, розвивають науково-технологічний потенціал, впроваджують результати науково-дослідницьких робіт у виробництво. Результати науково-технічної діяльності є одним із головних ресурсів, що визначає темпи економічного зростання країни. Тому проблемі забезпечення всебічного і об'єктивного оцінювання стану науково-технічної діяльності та її результатів приділяється особлива увага у всьому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інноваційної діяльності підприємств присвячено багато праць зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема Й. Шумпетера, О.І. Амоші, Ю.М. Бажала, Л.М. Борщ, О.МО Берчі, М.П. Денисенка, В.М. Гесця, А.С. Гальчинського, С.В. Герасимова, В.Ю. Григи, Н.Б. Кирич, І.І. Лукінова, А.А. Пересади, Я.В. Риженка, О.М. Собко, О.В. Тарасової, Р.А. Фатхутдінова, В.Г. Федоренко, Л.І. Федулової та ін. Проте деякі питання наукового обґрунтування інноваційної діяльності підприємств та формування їх інноваційного потенціалу залишаються невирішеними. Це зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є виявлення загальних тенденцій інноваційної діяльності підприємств України та Закарпатській області та пошук можливостей розвитку інноваційного потенціалу регіону.

Методологія дослідження. Статистичний аналіз використано для оцінки тенденцій

інноваційної діяльності підприємств, також застосовано оцінку динамічних рядів, порівняльний, структурний та графічний методи.

Опис основного матеріалу дослідження. Інноваційність як основну рису підприємництва виділив Й. Шумпетер. Фігура підприємця-інноватора як творця нових комбінацій факторів виробництва, нових продуктів, ринків і технологій ставилася Шумпетером у центр його теорії економічного розвитку. Він стверджував, що джерелом розвитку економічної системи слугують внутрішні процеси, нові комбінації факторів виробництва та обігу, а також різні нововведення в галузі технології або організації виробництва. Інновація розглядалася вченим як процес впровадження нових технологій, результатів наукових відкриттів і винаходів у соціально-економічну практику [8, с.54].

На рубежі ХХІ ст. почали розвиватися процеси, які надалі істотно змінили основний вектор світового економічного розвитку і сформували економіку нового типу (інноваційну економіку), в якій вирішальну роль стали відігравати знання, а "виробництво знань" перетворилося на джерело нових форм організації бізнесу та економічного зростання.

Закон України "Про інноваційну діяльність" визначає інновації як новостворені (застосовані) та (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; а інноваційну діяльність - як діяльність, що спрямована на вирішення і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [4].

Україна має незначний інноваційний потенціал на фоні достатньо пристойного рівня вищої освіти та професійної підготовки через незацікавленість усіх гілок влади у розробці й втіленні інновацій в різних сферах економіки. Враховуючи дані Глобального індексу конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Report 2014–2015) Україна у

2014 році піднялася на 8 позицій і посідає 76 місце серед 144 країн (40 місце за рівнем вищої освіти і професійною підготовкою, 85 – за технологічним рівнем та 81 – за інноваційним потенціалом) [10, с.16-19].

У рейтингу країн за Глобальним інноваційним індексом (ГІІ) у 2014 році Україна посіла 63 місце серед 143 країн світу, набравши 36,3 бали зі 100 можливих (у 2013 році Україна посідала 71 місце серед 142 досліджуваних країн). Перше місце за значенням ГІІ посіла Швейцарія (64,78 балів зі 100 можливих), друге – Великобританія, третє – Швеція. Також до першої десятки увійшли: Фінляндія (4), Голландія (5), США (6), Сінгапур (7), Данія (8), Люксембург і Гонконг (відповідно 9 і 10 місця). Автори індексу відзначають, що їх дослідження підтверджує тенденцію до збереження глобального інноваційного розриву між десяткою провідних країн та країнами з менш інноваційною економікою, яким важко встигати за темпами прогресу в країнах з високим рейтингом [11].

Також велике значення для цивілізації і економічного доброту суспільства на тривалу перспективу має розвиток фундаментальної науки. Так як результати фундаментальних досліджень не можуть бути безпосередньо впроваджені у виробництво і рідко фінансуються бізнесом, у більшості країн світу фундаментальна наука розвивається в основному на кошти державного бюджету, і уряди країн вбачають у цьому свій внесок у майбутнє інноваційне зростання країни. У середньому розвинені країни витрачають близько 0,5% ВВП на фундаментальні дослідження. Найбільшу частку ВВП інвестує в науковий прогрес Швейцарія – 0,9% В Україні цей показник за 2014 р. складає 0,18% ВВП (у 2013 р. – 0,21%) [7].

В той же час в Україні триває руйнація фундаментальної бази для забезпечення

структурних реформ на інноваційних засадах, що відображається погіршенням динаміки рівня витрат на фінансування науково-технічних робіт. Наукоємність ВВП (видатки на науку за всіма джерелами у відсотках до ВВП) у 2014 р. становила 0,66% (з 1,03 % ВВП у 2005 р.), за прийняттого значення 2% ВВП.

За даними Євростату частка обсягу витрат на наукові дослідження та розробки країн ЄС-28 у ВВП становила 2,01%. Більшою за середню частку витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії – 3,31%, Швеції – 3,3%, Данії – 3,06%, Німеччині – 2,85%, Австрії – 2,81%, Словенії – 2,59%, Франції – 2,23%, Бельгії – 2,28%; меншою – у Чорногорії, Румунії, Кіпрі, Латвії та Болгарії (від 0,38% до 0,65%) [9].

Останнім часом розвинені країни світу, зберігаючи і розвиваючи фундаментальні дослідження, роблять акцент на інтенсивний розвиток прикладних досліджень, безпосередньо орієнтованих на інновації. Очевидно, що саме прикладна наука має безпосередній зв'язок з інноваціями. Наприклад, зростання ВВП за рахунок введення нових технологій у розвинутих країнах становить 60-90%, у той час як в Україні ця величина не перевищує 1% [1].

Випуск інноваційної продукції, впровадження нових технологічних процесів здійснюється у промисловості, тому доцільно проаналізувати інноваційну активність промислових підприємств. Протягом багатьох років інноваційна активність промислових підприємств України залишається на вкрай низькому рівні – у 2014 р. лише 16,1% підприємств займалися іноваціями (у 2000 році – 18%), 12,1 % промислових підприємств впроваджували інновації (у 2000 році – 14,8%). Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової у 2014 році складала 2,5 % (у 2000 році – 9,4%) (табл.1).

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України протягом 2000-2014 рр. [5]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	у т.ч. мало-відходні, ресурсозберігаючі	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
1	2	3	4	5	6	7
2000	14,8	1403	430	15323	631	9,4
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,5
2004	10	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5

За видами економічної діяльності найбільша частка інноваційно-активних підприємств припадає на виробництво харчових продуктів – 17,1% від загальної кількості підприємств, які провадили інноваційну діяльність; на виробництво машин і устаткування – 9,6%; виробництво готових металевих виробів, крім

машин і устаткування – 5,4%; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – 4,7%.

Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у 2014 р. становив 7695,9 млн грн або 0,5% ВВП (2013 р. - 9562,63 млн грн) (табл.2).

Таблиця 2

Джерела та структура фінансування інноваційної діяльності підприємств України протягом 2002-2014 рр. [5]

Рік	Загальна сума витрат, млн грн	Власні кошти підприємств		Кошти Державного бюджету		Кошти іноземних інвесторів		Інші джерела	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2002	3013,8	2141,8	71,1	45,5	1,5	264,1	8,8	562,4	18,7
2003	3059,8	2148,4	70,2	93	3,0	130	4,2	688,4	22,5
2004	4534,6	3501,5	77,2	63,4	1,4	112,4	2,5	857,3	18,9
2005	5751,6	5045,4	87,7	28,1	0,5	157,9	2,7	520,2	9,0
2006	6160	5211,4	84,6	114,4	1,9	176,2	2,9	658	10,7
2007	10850,9	7999,6	73,7	144,8	1,3	321,8	3,0	2384,7	22,0
2008	11994,2	7264	60,6	336,9	2,8	115,4	1,0	4277,9	35,7
2009	7949,9	5169,4	65,0	127	1,6	1512,9	19,0	1140,6	14,3
2010	8045,5	4775,2	59,4	87	1,1	2411,4	30,0	771,9	9,6
2011	14333,9	7585,6	52,9	149,2	1,0	56,9	0,4	6542,2	45,6
2012	11480,6	7335,9	63,9	224,3	2,0	994,8	8,7	2925,6	25,5
2013	9562,6	6973,4	72,9	24,7	0,3	1253,2	13,1	1311,3	13,7
2014	7695,9	6540,3	85,0	344,1	4,5	138,7	1,8	672,8	8,7

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств (85%), частка бюджетних коштів у загальному обсязі становить близько 4,5%

Обсяг власних коштів, які залучалися на фінансування інноваційної діяльності, зріс з 71,1% у 2002 році до 85,0% загального обсягу витрат у 2014 році. На одне підприємство в середньому у 2014 р. припадало 5,42 млн. грн власних коштів (2013 р. – 5,21 млн грн). Найбільші частки власних коштів було вкладено в інноваційну діяльність підприємствами з виробництва харчових продуктів – 22,8%, виробництва машин і устаткування – 16,0%,

виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів – 12,2%

Із загального обсягу витрат на інноваційну діяльність (7695,9 млн. грн) найбільше коштів витрачено на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 5115,33 млн. грн або 66,5% проти 5546,33 млн. грн або 58% у 2013 році. Фінансування внутрішніх НДР становило 1221,43 млн грн у 2014 р. Витрати на зовнішні НДР зросли з 326,40 млн. грн до 533,10 млн грн. На придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) витрачено незначну частку коштів – лише 47,23 млн грн. Загалом витрати на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо

ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (інші затрати), склали 778, 78 млн грн [7].

У Закарпатській області у 2014 році тільки 4,5% промислових підприємств впроваджували інновації (у 2013 році – 5,5%), питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі

промислової складала 8,4% (у 2013 році – 15,5%). Таким чином, показники інноваційної активності підприємств області значно відстають від середніх по країні.

Загальна сума витрат на фінансування інноваційної діяльності складала 16576,1 тис.грн, що на 33,8 % менше попереднього року (25026,7 тис.грн) (табл.3).

Таблиця 3

Динаміка та структура джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств у Закарпатській області за 2000-2014 рр.[3]

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів							
		власних		вітчизняних інвесторів		іноземних інвесторів		інші джерела	
	тис.грн	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
2000	39988,8	5020,1	12,6	0	0,0	34956,7	87,4	12,0	0,0
2001	9486,7	3759,5	39,6	0	0,0	5085,2	53,6	642,0	6,8
2002	191435,1	17438,6	9,1	0	0,0	11198,6	5,8	162797,9	85,0
2003	9453,2	6166,7	65,2	0	0,0	3260,5	34,5	26,0	0,3
2004	8543,2	4016,1	47,0	0	0,0	4527,1	53,0	0,0	0,0
2005	6031,5	5949,4	98,6	0	0,0	82,1	1,4	0,0	0,0
2006	14031,0	11113,9	79,2	0	0,0	1644,5	11,7	1272,6	9,1
2007	40702,7	8137,8	20,0	0	0,0	19166,4	47,1	13398,5	32,9
2008	14020,0	8342,7	59,5	172,4	1,2	0,0	0,0	5504,9	39,3
2009	39317,3	39288,4	99,9	0	0,0	0,0	0,0	28,9	0,1
2010	72615,4	70615,4	97,2	0	0,0	0,0	0,0	2000,0	2,8
2011	31336,6	31129,1	99,3	207,5	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
2012	32769,1	30223,1	92,2	0	0,0	0,0	0,0	2546,0	7,8
2013	25026,7	25026,7	100,0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2014	16576,1	16576,1	100,0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Аналізуючи структуру джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств у Закарпатській області, можна відмітити, що протягом останніх шести років власні джерела займають більше 90% у загальній сумі витрат, а протягом 2013-го та 2014 років – 100%. Це та негативна тенденція зниження загальної суми витрат вказують на незацікавленість вітчизняних та іноземних інвесторів до інноваційної діяльності промислових підприємств регіону.

Наведені показники свідчать про низький рівень фінансування як фундаментальних, так і прикладних досліджень, впровадження інновацій у виробництво як в Україні в цілому, так і в Закарпатті зокрема.

Застарілі технології й неконкурентоспроможна продукція не можуть завоювати зарубіжні ринки й сприяти нарощуванню експортного потенціалу нашої країни, а тому негативно впливають на стан її платіжного балансу та інші макроекономічні показники. Подолати кризу та наздогнати розвинені країни світу за рівнем економічного розвитку можна тільки за рахунок широкого впровадження інновацій у

виробництво. Тому спрямування зусиль уряду та суспільства має бути орієнтованим на стимулювання розвитку науки, розробки та використання нових технологій у всіх сферах економіки. Великі перспективи у цьому напрямі відкриваються перед нашою країною внаслідок її асоціації з ЄС. Багатий досвід ЄС у розбудові інноваційно орієнтованої економіки створює умови для плідного співробітництва у сфері стимулювання впровадження інновацій у промисловості, побудови економічної системи, яка поєднуватиме науку і виробництво.

Використання Україною всіх переваг від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС вимагає чіткого визначення пріоритетів у розвитку міжнародного науково-технічного і виробничого співробітництва. Європейський Союз, будучи потужним виробником та експортером високотехнологічної продукції (найбільші прибутки від експорту в ЄС забезпечуються високо- та середньотехнологічними секторами, серед яких машинобудування, хімічна та фармацевтична галузі, авіакосмічна промисловість, харчопереробний

комплекс), дотримується курсу на стимулювання промислових інновацій. Україні слід активніше використовувати європейський досвід у розбудові власних наукоємних, інноваційно орієнтованих і високотехнологічних виробництв, а також залучення інвестицій у найбільш перспективні з точки зору співробітництва з ЄС галузі української промисловості.

До важливих пріоритетів науково-технічного і виробничого співробітництва України з країнами ЄС можна віднести наступні: 1) забезпечення переходу від імпорту з ЄС готової продукції до створення на території України дочірніх компаній та спільних підприємств. В Україні вже існують приклади відкриття та успішної роботи європейських компаній. Так, на території Закарпатської області ПрАТ «Єврокар» завдяки залученню інвестицій налагоджено виробництво автомобілів марок VW Group. Також це важливо для розвитку легкої промисловості України, від 70 до 95% яких працюють на основі толінгових схем. 2) впровадження європейських стандартів виробництва на промислових підприємствах України. Наразі основними перешкодами у торгівлі промисловими товарами з ЄС є не імпорتنі тарифи, а технічні бар'єри, адже ступінь впровадження європейських стандартів на українських підприємствах залишається недостатнім, що знижує їх конкурентоспроможність, поглиблює техноло-гічне відставання від розвинутих країн та ускладнює вихід на ринок інноваційної продукції; 3) залучення інвестицій країн ЄС у створення та розвиток в Україні замкнених циклів виробництва продукції вищих технологічних укладів. 4) участь України у програмах науково-технічного розвитку ЄС та її інтеграції до його дослідницького простору.

На сьогодні всі програми ЄС з фінансування досліджень та інновацій, включаючи «Рамкову програму з досліджень», «Рамкову програму з конкурентоспроможності та інновацій» та діяльність Європейського інституту інновацій та технологій, об'єднані у Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» (далі – Програма) з терміном дії 2014-2020 рр. та бюджетом близько 70 млрд євро. Важливою подією стало підписання 20.03.2015 р. Угоди між Україною і Європейським Союзом про участь України у Програмі (набуття Україною асоційованої участі у Програмі передбачено п. 9 Європейського порядку денного реформ ЄС – Україна), що дозволить підприємствам та організаціям брати участь у проектах Програми на умовах, які мають країни-члени ЄС [6].

Програма включає три блоки: Передова наука, Індустріальне лідерство та Соціальні виклики. Участь у проектах блоку Передова наука сприятиме розвитку української науки та розвитку її зв'язків з промисловістю завдяки

забезпеченню підтримки талановитих вчених та наукових колективів у здійсненні передових досліджень найвищого рівня, а також доступу дослідників до європейської дослідницької інфраструктури. Інноваційного поштовху українській промисловості надасть участь у проектах блоку Індустріальне лідерство, метою якого є забезпечення лідерства у передових та промислових технологіях за допомогою підтримки інформаційно-комунікаційних технологій, нанотехнологій, розробки нових матеріалів, біотехнології, передових технологічних процесів та космічних технологій [2].

Міжнародне науково-технічне співробітництво є одним із дієвих і ефективних засобів інтеграції України в європейський та світовий економічний і технологічний простір.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Україна все ще володіє значним науково-технічним потенціалом, проте відсутність чіткої стратегії його використання та розвитку призвела до зростання розриву між наукою і виробництвом, безсистемного та неефективного використання коштів, спрямованих на фінансування наукової і науково-технічної діяльності, низьких показників комерціалізації інновацій. Підсумовуючи проведене дослідження, можна зробити висновок, що в Україні та в Закарпатті зокрема наявна тенденція зниження витрат на інновації, скорочення частки інноваційно активних підприємств. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності підприємств залишаються власні кошти. Тому надзвичайно важливим завданням є диверсифікація джерел фінансування інноваційної діяльності та залучення інвестицій.

За умов економічної кризи та обмеженості фінансових ресурсів держави одним із механізмів створення конкурентного науково-технічного середовища є зменшення базового фінансування наукових установ і збільшення обсягів видатків, що розподіляються на конкурсній основі для виконання науково-дослідних робіт у залежності від пріоритетності. Це дасть змогу сконцентрувати матеріальні та інтелектуальні ресурси для розв'язання стратегічних науково-технологічних проблем.

Регіональними особливостями інноваційної діяльності підприємств Закарпатської області є відносно висока, у порівнянні із загальнодержавною, частка реалізованої інноваційної продукції (8,4% у порівнянні з 2,5%), а також значні обсяги її реалізації за межі України. Характерним для області також є фінансування інноваційної діяльності підприємств переважно, а в 2013 та 2014 рр. виключно за рахунок власних коштів, що вказує

на необхідність посилення роботи у напрямку пошуку вітчизняних та іноземних інвесторів. підприємствами та науково-дослідними установами, що необхідно для подолання

Перспективами подальших досліджень може бути посилення співпраці між промисловими розриву між наукою і виробництвом.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аптекарь С.С. Наука – рушійна сила інноваційної діяльності / С.С. Аптекарь [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // http://www.rusnauka.com/18_DNI_2010/Economics/69549.doc.htm
2. «Горизонт 2020»: Презентація програми [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.fp7-npc.kiev.ua/assets/Horizont_2020/Horizon2020.pdf
3. Джерела фінансування інноваційної діяльності. Статистична інформація [Електронний ресурс]. - Режим доступу http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/nauka/2015/finans_innov_2000-2014.pdf.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04 липня 2002 р. № 40-IV. Голос України. – 2002. – № 144. – 9 серп. – С. 10-12.
5. Наука та інноваційна діяльність. Статистична інформація [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>
6. "Перспективи розвитку науково-технічного і виробничого співробітництва України з країнами ЄС". Аналітична записка. – Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/spivrobitn_z_ES.pdf
7. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2014 рік. Аналітична довідка. Український інститут науково-технічної і економічної інформації. Київ. – 2015, 204 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Стан%20розвитку%20науки%20і%20техніки%20та%20результативність.pdf>
8. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 199с.
9. Gross domestic expenditure on R&D (GERD) Євростат [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&rcode=t2020_20
10. The Global Competitiveness Report 2014–2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf.
11. The Global Innovation Index 2014. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2014>

REFERENCES

1. Aptekar S.S. Nauka – rushiina syła innovatsiinoi diialnosti [Science - the driving force of innovation] Retrieved from http://www.rusnauka.com/18_DNI_2010/Economics/69549.doc.htm[in Ukrainian].
2. «Horyzont 2020»: Prezentatsiia prohramy ["Horizon 2020": Presentation] Retrieved from: http://www.fp7-npc.kiev.ua/assets/Horizont_2020/Horizon2020. [in Ukrainian].
3. Dzherela finansuvannia innovatsiinoi diialnosti. Statystychna informatsiia [Funding sources of innovation. Statistical information] Retrieved from http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/nauka/2015/finans_innov_2000-2014.pdf.: [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy Pro innovatsiinu diialnist : pryiniaty 4 lyp. 2002 roku No 40-IV [Law of Ukraine on innovative activity from July 4 2002, No 40-IV]. (2002, August 9). Holos Ukrainy – Voice of Ukraine, 144, pp. 10-12 [in Ukrainian].
5. Naukova ta innovatsiina diialnist. Statystychna informatsiia [Research and Innovation. Statistical information] Retrieved from:<http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. "Perspektyvy rozvytku naukovo-tekhnichnoho i vyrobnychoho spivrobitnytstva Ukrainy z krainamy YeS". Analychna zapyska ["Prospects of scientific, technical and industrial cooperation between Ukraine and the EU." Policy Brief]. – Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen- [National Institute for Strategic Studies]. Retrieved from http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/spivrobitn_z_ES.pdf [in Ukrainian].
7. Stan rozvytku nauky i tekhniky, rezultaty naukovoї, naukovo- tekhnichnoї, innovatsiinoї diialnosti, transferu tekhnolohii za 2014 rik. Analychna dovidka. [The state of science and technology, the results of scientific, R & D, innovation, technology transfer 2014. Analytical Reference.] Ukrainyskyi instytut naukovo-tekhnichnoї i ekonomichnoї informatsii [Ukrainian Institute of Scientific, Technical and Economic Information. Kiev] Kyiv. – 2015, 204 s. Retrieved from <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Stan%20rozvytku%20nauky%20i%20tekhniky%20ta%20rezultatyvnist.pdf> [in Ukrainian].
8. Schumpeter J. Teoryia ekonomycheskoho rozvytyia: yssledovanye predprynmatelskoi prybuli, kapytala, kredyta, protsenta y tsykla koniunkturu [The theory of economic development: an inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle]/ J. Schumpeter. – Moscow:: Prohress, 1982. – 199s. [in Russian].
9. Gross domestic expenditure on R&D (GERD) Євростат Retrieved from: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&rcode=t2020_20
10. The Global Competitiveness Report 2014–2015 Retrieved from: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf.
11. The Global Innovation Index 2014. Retrieved from: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2014>